

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧННІПБ ЗУНУ

Надія КУЛЬЧИЦЬКА

30.08.2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

30.08.2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Фінансова безпека»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань – 07 Управління та адміністрування
спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійна програма – «Фінанси, банківська справа та страхування»

кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

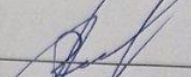
Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	1	1	32	14	5	6	93	150	-	1
Заочна	1	1,2	8	4	-	-	138	150	-	2

30.08.2024
[Signature]

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 р.).

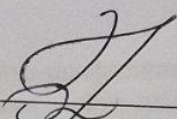
Робочу програму склала к.е.н., доцент Тетяна ЯКОВЕЦЬ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін (протокол № 1 від 28.08.2024 р.)

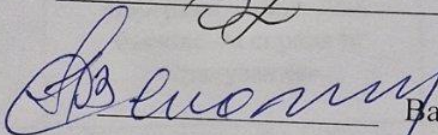
Завідувач кафедри Людмила ДЕРМАНСЬКА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (протокол № 1 від 30.08.2024 р.)

Керівник групи
забезпечення спеціальності

 Ольга КИРИЛЕНКО

Гарант ОПШ

 Василь ДЕМ'ЯНИШИН

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА”

1. Опис дисципліни “Фінансова безпека”

Дисципліна - Фінансова безпека	Галузь знань, спеціальність, ОПП, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	<p>Статус дисципліни Нормативна дисципліна з циклу професійної підготовки</p> <p>Мова навчання українська</p>
Кількість залікових модулів – 4	<p>Спеціальність – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок</p> <p>Освітньо-професійна програма – «Фінанси, банківська справа та страхування»</p>	<p>Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i></p> <p>Семестр: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1,2</i></p>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – магістр	<p>Лекції: <i>Денна – 32 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i></p> <p>Практичні заняття: <i>Денна – 14 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i></p>
Загальна кількість годин – 150		<p>Самостійна робота: <i>Денна – 93 год.</i> <i>Заочна – 138 год.</i></p> <p>Тренінг: <i>6 год.</i></p> <p>Індивідуальна робота : <i>Денна – 5 год.</i></p>
Тижневих годин – 10 год. з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – <i>екзамен</i>

2. Мета і завдання дисципліни «Фінансова безпека»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Мета вивчення дисципліни – з'ясування суті, об'єктивних передумов та складових фінансової безпеки держави й основних напрямів політики її забезпечення в сучасних умовах. Навчити студентів правильно застосовувати теоретичні знання, отримані при вивченні дисципліни на практиці, професійно грамотно використовувати в роботі нові форми і методи екосистеми на державному і регіональному рівні, своєчасно виявляти загрози фінансової безпеки, сприяти зростанню економічного суверенітету, розбудови правового демократичного механізму державного регулювання фінансів, економічного відродження держави та поліпшення добробуту українського народу, розвитку міжнародних економічних відносин.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

- вивчення теоретичних та практичних засад фінансової безпеки; виявлення причинно-наслідкових зв'язків, джерел та механізму виникнення загроз фінансовій безпеці;
- відстеження та попередження існуючих та потенційних загроз фінансовій безпеці;
- вміння застосування методик та механізму розрахунку основних індикаторів, що забезпечують моніторинг поточного стану фінансової безпеки;
- оволодіння методиками оцінки фінансової безпеки держави з визначенням інтегрального показника, що формується на основі відповідних критеріїв та індикаторів;
- визначення напрямів мінімізації загроз фінансовій безпеці з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення/

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК12. Здатність до критичного осмислення концептуальних основ фінансової безпеки, середовища її формування та загроз порушення, застосування методичних підходів до оцінювання митної безпеки у різних складових фінансової системи.

СК13. Здатність використовувати у практичній діяльності у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку теоретичні знання в частині сучасних підходів про застосування методів та інструментів забезпечення фінансової безпеки у різних складових фінансової системи.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Підґрунтям для вивчення дисципліни «Фінансова безпека» є сформована теоретична база із попередньо вивчених безпекознавчих дисциплін. Наявність систематичних та ґрунтовних знань з компонентів професійної підготовки освітньої програми, зокрема: «Бюджетна система», «Страхові послуги», «Фінанси підприємств», «Фінанси».

2.5. Програмні результати навчання.

ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПР04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР16. Застосовувати поглиблені знання для виявлення загроз фінансовій безпеці та джерел їхнього виникнення, застосування методичних прийомів для оцінювання рівня митної безпеки у різних складових фінансової системи.

ПР17. Обґрунтовувати та реалізувати ефективні управлінські рішення щодо використання сучасних підходів, методів та інструментів для забезпечення митної безпеки у різних складових фінансової системи.

3. Програма дисципліни «Фінансова безпека»

Змістовий модуль 1. Організаційні основи фінансової безпеки

Тема 1. Фінансова безпека держави та її головні компоненти

Зміст поняття безпека. Економічна безпека. Компоненти економічної безпеки держави. Фінансова безпека: суть та місце в системі економічної безпеки.

Економічна природа фінансової безпеки держави. Організаційно-правові засади становлення та розвитку системи фінансової безпеки в Україні. Чинники, виклики, ризики та загрози фінансовій безпеці в умовах глобалізації.

Елементи фінансової безпеки. Фінансова безпека в системі національної безпеки. Процес формування умов фінансової безпеки держави. Систематизація загроз фінансовій безпеці.

Національні фінансові інтереси, їх класифікація. Функціональні елементи фінансової безпеки. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави. Функціонування глобальних фінансових ринків.

Література:

Базова: [1, 2, 5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 13, 14, 15, 17]

Інформаційні ресурси: [1, 5, 7, 12, 13]

Тема 2. Система оцінки, моніторингу і регулювання рівня фінансової безпеки

Нормативно-правове забезпечення регулювання фінансової безпеки держави. Рівні фінансової безпеки держави: ключові поняття та система оцінки. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Основні положення Закону України «Про національну безпеку України». Стратегія національної безпеки України. Концепція, стратегія, політика і тактика забезпечення фінансової безпеки держави.

Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави. Механізм, принципи забезпечення та методичні підходи до оцінки фінансової безпеки держави.

Рівні фінансової безпеки корпорацій: виявлення загроз та методи оцінки.

Оцінювально-аналітична та моніторингова діяльність в управлінні фінансовою безпекою

Література:

Базова: [3, 5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 13, 14, 15, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 5, 7, 12, 13]

Тема 3. Фінансова безпека підприємства

Фінансова безпека підприємства: суть і передумови формування. Реалізація інтересів підприємства як основа забезпечення його економічної та фінансової безпеки. Загрози фінансовим інтересам підприємства. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Критерії оцінки та проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Теоретико-методологічні основи управління фінансовою безпекою підприємства. Класифікація і декомпозиція фінансової безпеки підприємства як об'єкта управління. Система інформаційного забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства. Системи і методи аналізу фінансової безпеки. Системи і методи планування фінансової безпеки підприємства. Система контролінгу фінансової безпеки підприємства.

Література:

Базова: [1, 6, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 11, 16]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 7, 8, 12, 13]

Змістовий модуль 2: Механізм забезпечення фінансової безпеки держави.

Тема 4. Бюджетна безпека: теоретичні основи та практика забезпечення

Бюджетна безпека як критерій ефективності бюджетної політики. Індикатори оцінки бюджетної безпеки держави (рівень перерозподілу ВВП через бюджет, структура доходів і видатків бюджету, рівень дефіциту бюджету, співвідношення у перерозподілі між державним і місцевими бюджетами).

Основні чинники бюджетної безпеки держави. Індикатори бюджетної безпеки України. Основні напрями подолання дефіциту бюджету. Джерела фінансування бюджетного дефіциту. Зміцнення дохідної бази бюджету. Оптимізація державних видатків. Головні заходи для досягнення бюджетної безпеки. Класифікація основних загроз бюджетній безпеці держави.

Прагматизм бюджетного дефіциту у контексті бюджетної безпеки держави: методи фінансування та способи подолання. Проблеми забезпечення бюджетної безпеки держави.

Література:

Базова: [1, 2, 4, 8, 9]

Допоміжна: [4, 5, 6, 10, 12, 19]

Інформаційні ресурси: [2, 3, 4, 9, 12, 13]

Тема №5. Податкова та митна безпека та заходи їх забезпечення.

Теоретична суть податкової та митно-тарифної безпеки. Поняття податкового навантаження (тиску). Критерії ефективності податкової політики. Стратегічні цілі реформування оподаткування. Індикатори податкової безпеки. Інструменти та важелі податкової політики. Оцінка стану податкової безпеки України. Приховування доходів від оподаткування, несвоєчасна і неповна їх сплата як форма небезпеки у сфері економічних повноважень і управління та правові форми відповідальності за їх скоєння. Митна безпека як інструмент забезпечення захисту економічних інтересів держави. Індикатори митної безпеки. Вітчизняний та зарубіжний досвід застосування заходів, які підвищують рівень митної безпеки. Роль правоохоронних органів України у боротьбі з податковими й митними злочинами в контексті забезпечення фінансової безпеки держави.

Література:

Базова: [1, 2, 4, 8, 9]

Допоміжна: [4, 5, 6, 10, 12, 19]

Інформаційні ресурси: [2, 3, 4, 9, 12, 13]

Тема 6. Боргова безпека держави та її індикатори

Поняття боргової безпеки держави, критерії та система індикаторів її оцінки. Поняття про загальну платоспроможність та ліквідність. Мінімальна стандартна модель Світового банку для оцінки боргової безпеки держави. Нова методологія оцінки боргової безпеки держави.

Боргова безпека України: критерії оцінки та проблеми забезпечення. Розрахунок та аналіз впливу нетто-боргових виплат на зведений бюджет України. Урегулювання світової кризи заборгованості: дефолти суверенних боржників та забезпечення фінансової безпеки держави. Реструктуризація зовнішньої заборгованості у рамках Паризького клубу офіційних кредиторів та Лондонського клубу приватних кредиторів. Стабілізаційні програми МВФ. Кельнська ініціатива. Пакети надзвичайних заходів і механізми «міжнародного кредитора останньої інстанції».

Література:

Допоміжна: [7, 8, 9]

Інформаційні ресурси: [3, 4, 5, 9, 11, 12]

Тема 7. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності

Безпека банківської системи як складова національної безпеки держави, її роль у

формуванні фінансової та економічної політики держави.

Особливості забезпечення безпеки банківської системи України. Політичні, економічні, соціальні фактори, що впливають на рівень фінансової безпеки банківської діяльності. Систематизація загроз банківській системі України. Індикатори фінансової безпеки банківської системи.

Індикатори та критерії забезпечення безпеки банківської діяльності. Банківська таємниця і її захист. Управління банківською діяльністю у контексті забезпечення фінансової безпеки.

Література:

Базова: [1, 2, 4, 7, 8, 9]

Допоміжна: [8, 9, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 6, 10, 12, 13]

Тема 8. Валютна безпека та її індикатори

Валютна безпека як складова фінансової безпеки: суть, критерії та індикатори оцінки. Поняття про валютну безпеку держави, валютну безпеку суб'єктів господарювання і валютну безпеку громадян. Чинники валютної безпеки.

Індикатори, які характеризують стан валютної безпеки. Динаміка валютного курсу. Сальдо платіжного балансу. Коефіцієнт покриття імпорту товарів експорту. Обсяги валютних інтервенцій. Рівень доларизації. Показники зовнішньої заборгованості.

Стійкість і конвертованість національної валюти як невід'ємні складові фінансової безпеки держави, суб'єктів господарювання, громадян. Валютне законодавство, обґрунтована валютна стратегія, ефективна валютна політика, функціональний валютний ринок у контексті забезпечення валютної безпеки держави.

Поняття про загрози валютній безпеці держави. Систематизація та класифікація загроз валютній безпеці держави

Література:

Базова: [5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 8, 9, 13, 14, 17]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 6, 8, 12, 13]

Тема 9. Фінансова безпека фондового та страхового ринку

Основні поняття фінансової безпеки фондового та страхового ринку держави. Індикатори фінансової безпеки фондового ринку (капіталізація цінних паперів, їх структуру та рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів і держави загалом. Оцінка безпеки фондового ринку (безпека ринку державних цінних паперів і ринку корпоративних цінних паперів, а також решти його сегментів: ринків акцій, облігацій, векселів, казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів, біржового та позабіржового ринків). Індикатори безпеки страхового ринку (забезпеченість страхових компаній фінансовими ресурсами для відшкодування обумовлених у договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування. Вплив на фінансову безпеку ринку страхових послуг об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх чинників.

Необхідність забезпечення прозорості функціонування страхового ринку, законності діяльності страхових компаній та підтримка інформаційної відкритості ринку. Конкуренція в страховій галузі внаслідок недостатньої капіталізації більшості вітчизняних страхових компаній та їх неспроможності брати на страхування великі ризики. Суспільний або змішаний (квазісуспільний) характер низки страхових послуг, що передбачає суспільну корисність цих послуг, значно вищу за індивідуальну. Потреба в запровадженні обов'язкових видів страхування за тими видами ризиків, які є невігідними для приватних страховиків внаслідок їх катастрофічного характеру або кумуляції ризиків.

Література:

Базова: [3, 5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 5, 8, 12, 13]

Тема № 10. Інвестиційна безпека.

Теоретичні поняття інвестиційної безпеки. Інвестиційна діяльність та інвестиційне гарантування фінансової безпеки. Інвестиційні інтереси, принципи, цілі та інструменти реалізації інвестиційної політики. Інвестиційний клімат та його макро– й мікрорівні. Інвестиційна безпека у структурі фінансової безпеки. Основні критерії інвестиційної безпеки. Індикатори інвестиційної безпеки. Репатріація доходів інвесторів. Вплив інвестування на платіжний баланс країни. Основні правопорушення в інвестиційній діяльності та відповідальність за них. Роль правоохоронних органів України у забезпечення інвестиційної безпеки в державі.

Базова: [1, 2, 4, 8, 9]

Допоміжна: [4, 5, 6, 10, 12, 19]

Інформаційні ресурси: [2, 3, 4, 9, 12, 13]

**Структура залікового кредиту з дисципліни “Фінансова безпека”
денна форма навчання**

	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Організаційні основи фінансової безпеки						
Тема 1. Фінансова безпека держави та її головні компоненти	2	2	10	1	2	Усне опитування, тестові завдання, практичні завдання, доповіді
Тема 2. Система оцінки, моніторингу і регулювання рівня фінансової безпеки	2		10			
Тема 3. Фінансова безпека підприємства	2	2	10			
Змістовий модуль 2. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави						
Тема 4. Бюджетна безпека: теоретичні основи та практика забезпечення	4	2	10	4	4	Усне опитування, тестові завдання, практичні завдання
Тема №5. Податкова й митна безпека та заходи їх забезпечення.	4	2	10			
Тема 6. Боргова безпека держави та її індикатори	4	2	10			
Тема 7. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності	4	2	10			
Тема 8. Валютна безпека та її індикатори	4	2	10			
Тема 9. Фінансова безпека фондового та страхового ринку	4		7			
Тема № 10. Інвестиційна безпека	2		6			Заліковий модуль по темах 1-8
Всього	32	14	93	5	6	Екзамен

заочна форма навчання

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Організаційні основи фінансової безпеки				
Тема 1. Фінансова безпека держави та її головні компоненти	2	2	16	Усне опитування, тестові завдання, практичні завдання,
Тема 2. Система оцінки, моніторингу і регулювання рівня фінансової безпеки			16	
Тема 3. Фінансова безпека підприємства	2		18	
Змістовий модуль 2. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави				
Тема 4. Бюджетна безпека: теоретичні основи та практика забезпечення	2	2	18	Усне опитування, тестові завдання, практичні завдання
Тема №5. Податкова й митна безпека та заходи їх забезпечення.				
Тема 6. Боргова безпека держави та її індикатори			18	
Тема 7. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності			16	
Тема 8. Валютна безпека та її індикатори	2		18	
Тема 9. Фінансова безпека фондового та страхового ринку			18	
Тема № 10. Інвестиційна безпека				
Всього	8	4	138	Екзамен

4. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1.

Тема: Фінансова безпека в системі економічної безпеки держави

Мета: формування цілісної системи знань з фінансової безпеки, що стосуються феномену, загальних засад, методології, структури, функцій та передумов безпеки та етапи її розвитку.

Питання для обговорення:

1. Фінансова безпека як багаторівнева система, її суть.
2. Компоненти фінансової безпеки держави та їх загальна характеристика.
3. Нормативно-правове забезпечення регулювання фінансової безпеки держави.
4. Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави.

Тема. Нормативно-правове регулювання фінансової безпеки держави

Мета: визначення основних засад фінансової безпеки, дослідження її складників, основних загроз та організаційно-правової бази забезпечення

Питання для обговорення:

1. Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави.
2. Рівні фінансової безпеки держави: ключові поняття та система оцінки.
3. Механізм та принципи забезпечення фінансової безпеки держави.

Література:

Базова: [1, 2, 5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 13, 14, 15, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 5, 7, 12, 13]

Практичне заняття № 2.

Тема. Забезпечення фінансової безпеки підприємства

Мета: дослідження особливостей забезпечення фінансово-економічна безпека підприємства.

Питання для обговорення:

1. Поняття та основні елементи системи фінансової безпеки підприємства.
2. Критерії оцінки рівня фінансової безпеки підприємств.
3. Загрози фінансовій безпеці підприємств.
4. Політика фінансової безпеки підприємства

Література:

Базова: [3, 5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 13, 14, 15, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 5, 7, 12, 13]

Практичне заняття № 3.

Тема. Бюджетна безпека держави

Мета: опрацювання специфіки забезпечення фінансової безпеки держави в розрізі її складників.

Питання для обговорення:

1. Поняття бюджетної безпеки держави.
2. Головні індикатори бюджетної безпеки держави.
3. Загрози бюджетній безпеці держави.

Література:

Базова: [1, 6, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 11, 16, 19]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 7, 8, 12, 13]

Практичне заняття № 4.

Тема. Податкова й митна безпека та заходи їх забезпечення.

Мета: засвоїти принципи забезпечення податкової й митно-тарифної безпеки

Питання для обговорення:

1. Теоретична суть податкової та митно-тарифної безпеки.
2. Поняття податкового навантаження (тиску). Критерії ефективності податкової політики.
3. Стратегічні цілі реформування оподаткування. Індикатори податкової безпеки. Інструменти та важелі податкової політики.
4. Оцінка стану податкової безпеки України. Приховування доходів від оподаткування, несвоєчасна і неповна їх сплата як форма небезпеки у сфері економічних повноважень і управління та правові форми відповідальності за їх скоєння.
5. Митна безпека як інструмент забезпечення захисту економічних інтересів держави. Індикатори митної безпеки.
6. Вітчизняний та зарубіжний досвід застосування заходів, які підвищують рівень митної безпеки.
7. Роль правоохоронних органів України у боротьбі з податковими злочинами та забезпеченні податкової безпеки держави.

Література:

Базова: [1, 2, 4, 8, 9]

Допоміжна: [4, 5, 6, 10, 12, 19]

Інформаційні ресурси: [2, 3, 4, 9, 12, 13]

Практичне заняття № 5.

Тема. Боргова безпека держави та її індикатори

Мета: засвоїти принципи боргової політики в контексті безпеки держави та окреслити основні аспекти боргової стратегії

Питання для обговорення:

1. Боргова безпека держави як глобальна проблема.
2. Критерії оцінки боргової безпеки держави.
3. Ризики боргової складової фінансовій безпеці держави.
4. Боргова стратегія

Література:

Базова: [1, 2, 4, 8, 9]

Допоміжна: [4, 5, 6, 10, 12]

Інформаційні ресурси: [2, 3, 4, 9, 12, 13]

Практичне заняття № 6.

Тема. Фінансова безпека банківської системи

Мета: опрацювання специфіки забезпечення фінансової безпеки держави в контексті функціонування банківської системи.

Питання для обговорення:

1. Методика оцінки фінансової безпеки банківської системи та банківської діяльності.
2. Стратегія забезпечення банківської безпеки в Україні.

Тема. Валютна безпека та її індикатори

Мета: навчитись визначати вплив валютних аспектів на безпеку держави та визначити основні показники стану валютної безпеки

Питання для обговорення:

1. Вплив валютних проблем на фінансову безпеку країни
2. Валютна безпека як складова фінансової безпеки: суть, загрози, критерії та індикатори оцінки.
3. Стан валютної безпеки в Україні та шляхи її підвищення

Література:

Базова: [1, 2, 4, 7, 8, 9]

Допоміжна: [8, 9, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 6, 10, 12, 13]

Практичне заняття № 7.

Тема. Фінансова безпека фондового та страхового ринку

Мета: вивчити принципи безпеки страхового та фондового ринку та вплив їх функціонування на загрозу фінансовій безпеці.

Питання для обговорення:

1. Безпека страхового ринку.
2. Регулювання безпеки страхового ринку.
3. Загрози безпеці страхового ринку.

Тема № 10. Інвестиційна безпека.

Мета: вивчити принципи інвестиційної безпеки безпеки

Питання для обговорення:

1. Теоретичні поняття інвестиційної безпеки. Інвестиційна діяльність та інвестиційне гарантування фінансової безпеки. Інвестиційні інтереси, принципи, цілі та інструменти реалізації інвестиційної політики.

2. Інвестиційний клімат та його макро– й мікрорівні. Інвестиційна безпека у структурі фінансової безпеки.

3. Основні критерії інвестиційної безпеки. Індикатори інвестиційної безпеки. Репатріація доходів інвесторів.

4. Вплив інвестування на платіжний баланс країни. Основні правопорушення в інвестиційній діяльності та відповідальність за них.

Література:

Базова: [3, 5, 7, 8, 9]

Допоміжна: [3, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 17, 18]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 5, 8, 12, 13]

6. Тренінг з дисципліни

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення з темою тренінгового заняття.
2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття.

3. Практична частина реалізовується шляхом виконання теоретичної та аналітичної частин. У теоретичній частині необхідно ґрунтовно дослідити одне із запропонованих теоретичних питань.

У аналітичній частині, кожен студент повинен вибрати один із запропонованих індикаторів фінансово-економічної безпеки держави (узгодивши свій вибір із викладачем), зібрати необхідні статистичні дані для його розрахунку і, на основі розглянутої під час лекційних занять методики, розрахувати даний індикатор. Після проведених розрахунків необхідно проаналізувати тенденцію даного індикатора з позиції впливу на фінансову безпеку України, порівняти значення даного індикатора із значеннями аналогічного індикатора в країнах Європейського Союзу. Також, у разі виявлення загрозливих тенденцій, доцільно провести аналіз даної загрози, а також обґрунтувати шляхи покращення поточного стану.

Варіанти завдань для тренінгу

1- варіант

Теоретичне завдання:

1. Знайдіть у науковій літературі та законодавстві усі можливі визначення поняття фінансово-економічна безпека та зробіть на них посилання.

Аналітичне завдання:

2- варіант

Теоретичне завдання:

1. Вкажіть складові фінансової безпеки, дайте їх визначення, посилаючись на наукову літературу.

Аналітичне завдання:

3- варіант

Теоретичне завдання:

1. Дайте всі можливі визначення бюджетної безпеки, посилаючись на наукову літературу вітчизняну та зарубіжну, а також законодавство.

Аналітичне завдання:

4- варіант

Теоретичне завдання:

1. В чому сутність податкової безпеки країни? На, що вона впливає? Обґрунтуйте відповідь.

Аналітичне завдання:

5- варіант

Теоретичне завдання:

1. Дайте усі можливі визначення митної безпеки з посиланнями на наукову літературу та законодавство.

Аналітичне завдання:

6- варіант

Теоретичне завдання:

1. Сутність валютної безпеки держави. Якими методами центральний банк може підтримувати валютний курс?

Аналітичне завдання:

7- варіант

Теоретичне завдання:

1. Теоретичні аспекти інвестиційної складової фінансової безпеки.

Аналітичне завдання:

8- варіант

Теоретичне завдання:

1. В чому полягає безпека страхового ринку?

Аналітичне завдання:

9- варіант

Теоретичне завдання:

1. Фінансова безпека фондового ринку, її сутність.

Аналітичне завдання:

10- варіант

Теоретичне завдання:

1. Вкажіть органи, які забезпечують фінансову безпеку в Україні та вкажіть їх функції у цій галузі.

Аналітичне завдання:

11- варіант

Теоретичне завдання:

1. Які міжнародні організації слідкують за фінансовою безпекою України, в чому полягають їх функції контролю.

Аналітичне завдання:

12- варіант

Теоретичне завдання:

1. Які законодавчі та нормативні документи регулюють бюджетну безпеку та бюджетний процес в Україні? В чому особливості кожного документу?

Аналітичне завдання:

13- варіант

Теоретичне завдання:

1. Які в нашій державі сплачуються прями, непрямі та місцеві податки і збори?

Аналітичне завдання:

14- варіант

Теоретичне завдання:

1. Членом яких міжнародних митних організацій є Україна? Вкажіть які це дає державі позитивні вигоди.

Аналітичне завдання:

15- варіант

Теоретичне завдання:

1. Як зовнішній борг впливає на платіжний баланс країни, які інституції його обліковують та обслуговують? Вкажіть в яких документах за ними закріплені ці обов'язки.

Аналітичне завдання:

16- варіант

Теоретичне завдання:

1. Механізм встановлення валютного курсу в Україні. Вказати законодавчо-нормативну базу та інструкції НБУ.

Аналітичне завдання:

17- варіант

Теоретичне завдання:

1. Позитивні та негативні чинники іноземних інвестицій на економічну безпеку держави.

Аналітичне завдання:

18- варіант

Теоретичне завдання:

1. Який орган здійснює контроль за безпекою страхового ринку в Україні? Який мінімальний статутний фонд страхових компаній для здійснення операцій страхування та перестраховування? Зробіть посилання на нормативну базу.

Аналітичне завдання:

19- варіант**Теоретичне завдання:**

1. Що, на Вашу думку, заважає розвитку фондового ринку в Україні? Обґрунтуйте відповідь.

Аналітичне завдання:**Аналітичне завдання: розрахунок індикаторів**

№ п/п	Індикатор фінансової безпеки	Прізвище, ім'я студента, група
1.	<i>Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (%)</i>	
2.	<i>Відсоток виконання доходів державного бюджету (розмір доходів бюджету досягнутий на певну дату).</i>	
3.	<i>Порівняння динаміки розмірів дохідної і видаткової частин бюджетів з динамікою ВВП чи валового регіонального продукту.</i>	
4.	<i>Порівняння динаміки розмірів дохідної і видаткової частин бюджетів з динамікою ВВП чи валового регіонального продукту.</i>	
5.	<i>Відсоток виконання видатків державного бюджету, %.</i>	
6.	<i>Структура видатків державного і місцевих бюджетів.</i>	
7.	<i>Рівень видатків зведеного бюджету до середньорічної чисельності населення, тис. грн. / особу</i>	
8.	<i>Рівень бюджетного дефіциту (профіциту) (зведеного бюджету) до ВВП</i>	
9.	<i>Прихований бюджетний дефіцит</i>	
10.	<i>Обсяг бюджетних депозитів.</i>	
11.	<i>Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %</i>	
12.	<i>Відношення дефіциту (профіциту) до видатків державного бюджету, %.</i>	
13.	<i>Частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів, %.</i>	
14.	<i>Відношення обсягу трансфертів з державного бюджету до ВВП, %</i>	
15.	<i>Відношення обсягу трансфертів ПФУ з державного бюджету до загальних доходів державного бюджету, %</i>	
16.	<i>Амплітуда коливань бюджетних трансфертів на одну особу між регіонами, %</i>	
17.	<i>Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами, %</i>	
18.	<i>Частка грошових розрахунків і питома вага взаємозаліків у структурі доходів Державного бюджету України</i>	
19.	<i>Співвідношення зайнятих на державній службі та в бюджетних організаціях</i>	
20.	<i>Середньодушовий рівень бюджетної забезпеченості регіону за рахунок власних джерел доходів</i>	
21.	<i>Бюджетний норматив на душу населення для і-го регіону з фінансуванням j-ої галузі бюджетного фінансування, а також кількість дотаційних регіонів</i>	
22.	<i>Податковий коефіцієнт</i>	
23.	<i>Частки податкових надходжень у доходах державного (зведеного, місцевого) бюджету</i>	
24.	<i>Структура податкових надходжень</i>	
25.	<i>Співвідношення прямих і непрямих податків</i>	
26.	<i>Динаміка податкового боргу</i>	
27.	<i>Відношення обсягу податкового боргу до ВВП</i>	
28.	<i>Співвідношення між надходженнями та пільгами у розрізі окремих податків</i>	

4. Підведення підсумків. Обговорюються результати виконання завдань. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Оцінювання тренінгу здійснюється за 100-бальною шкалою і визначається як сукупність питомої ваги кожної складової:

- 60% - вирішення теоретичної частини;
- 40% - вирішення аналітичної частини.

7. Тематика самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів полягає у підготовці презентаційних виступів, що оцінюються за 100-бальною шкалою і визначається як сукупність питомої ваги кожної складової:

- 80% - підготовка презентації;
- 20% - захист презентації.

Обговорюються результати виконання завдань. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика презентацій:

№ з/п	Тематика
1.	Загрози економічній безпеці в умовах сьогодення та можливі напрями їх мінімізації й локалізації.
2.	Проблеми забезпечення енергетичної безпеки України в умовах сьогодення.
3.	Демографічна безпека: загрози, оцінка стану та шляхи зміцнення.
4.	Необхідність врегулювання проблемних аспектів забезпечення продовольчої безпеки в умовах євроінтеграційних процесів.
5.	Зовнішньоекономічна безпека в сучасних реаліях: чинники, загрози та шляхи забезпечення.
6.	Проблеми досягнення національних економічних інтересів України в сучасних реаліях.
7.	Потенційні та реальні загрози вітчизняній економіці.
8.	Інноваційна безпека: виклики, загрози та проблемні аспекти забезпечення в сучасних реаліях.
9.	Місце та роль фінансової складової в системі економічної безпеки держави.
10.	Принципи забезпечення фінансової безпеки держави.
11.	Напрями забезпечення бюджетної безпеки України на сучасному етапі економічного розвитку.
12.	Податкова політика на сучасному етапі економічних реформ. Особливості податкової безпеки України.
13.	Ретроспектива та сучасний стан митної складової фінансової безпеки держави.
14.	Чинники формування безпечного рівня державних запозичень.
15.	Безпека грошового обігу та інфляційних процесів в Україні: прагматичний аспект.
16.	Безпечний рівень інвестиційної діяльності та проблеми його досягнення в умовах вітчизняних реалій.
17.	Проблеми становлення вітчизняного фондового ринку та забезпечення його безпечного виміру.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Фінансова безпека” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;

- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання результатів самостійної роботи;
- тренінг;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові роботи;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Фінансова безпека» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20 %	20 %	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Оцінюється як середнє арифметичне з оцінок, отриманих по 10 темах	Підсумкова модульна контрольна робота по 1-10 темах Теоретичні питання (2 питання по макс 25 балів) Тестові завдання (5 тестів по 5 бали за тест) – макс. 25 балів Практичне завдання 1 – макс. 25 балів	Сукупність питомої ваги кожної складової: -60% - вирішення теоретичної частини; -40% - вирішення аналітичної частини.	Сукупність питомої ваги кожної складової: -80% - підготовка презентації; -20% - захист презентації.	Теоретичне питання – макс 20 балів Тестові завдання (10 тестів по 3 бали за тест) – макс. 30 балів Практичне завдання 1 – макс. 25 балів Практичне завдання 2 – макс. 25 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-10
2.	Проекційний екран	1-10
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-10
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-10
5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-10
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-10
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-10

.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова

1. Бюджетно-податкова безпека: навчальний посібник / за ред. Г. В. Миськів. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 276 с.

2. Іванова Н.С. Економічна безпека : навч. посібник. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. маркетингу, менеджменту та публ. адміністрування. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 139 с.

3. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 123 с

4. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.

5. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 р. № 1277. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

7. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: теоретикоприкладні аспекти: колективна монографія / [О.О. Кравченко, О.В. Андрєєва, І.С. Ковова та ін.]; за ред. д.е.н., проф. Кравченко О.О. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2024. 336 с.

8. Яковець Т.А. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Фінансова безпека» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» всіх форм навчання . Чортків, 2024. 57 с.

9. Яковець Т.А. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Фінансова безпека» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» всіх форм навчання . Чортків, 2024. 57 с.

Допоміжна

1. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Кравчук Н. М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць. Київ : НАУ, 2020. Вип. 1(75). Ч. 1. С. 80–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-12>

2. Варналій З., Мехед А. Система фінансової безпеки підприємства: забезпечення функціонування та методи оцінки її ефективності. InterConf, 2020. № 31. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/4862>

11. Глушко, А. Д., Маслій, О. А. Вплив інформаційної політики на рівень фінансової безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*, (46), 2022, 39-46.

12. Дробот, Я. В., Корнієнко, І. С. (2022). Управління капіталом в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*, (1 (4)), 2022, 68-78.

3. Спіфанова І., Джеджула В., Розводюк О., Шевчук Д. Теоретичні аспекти управління

фінансовою безпекою вітчизняних підприємств. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 8–14. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.8.14>

13. Єпіфанова І., Джеджула В., Розводюк О., Шевчук Д. Теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою вітчизняних підприємств. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 8–14. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.8.14>

4. Заїчко І. В., Білошкурська Н. В. Нормативно-правове та методичне підґрунтя визначення рівня забезпечення і регулювання фінансової безпеки підприємств та держави. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-34-42

5. Макарчук І. М., Малишко В. В., Яременко Л. М. Фінансова безпека підприємств: характерні ознаки, складові, основні загрози й небезпеки. *Економічний вісник університету*. 2023. Випуск №56. С. 183-192.

6. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109–113. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.109>

14. Пантелєєва, Н. М. Фінансова безпека в умовах цифрової економіки: очікування і реальність. *Фінансовий простір*, (2 (38)), 2020, 22-37.

7. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 245–251. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-245-251>

15. Пілецька, С., Мягих, І. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах економіки знань. *Економіка та суспільство*, 2023, (53). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-29>

16. Рижкова, А. Роль та місце фінансової безпеки в системі зміцнення економічної безпеки держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (3(67)), 2022. 56–61. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-67-56-61>

17. Ситник, Н., Михайлюк, М. Я. Загрози та ризики фінансової безпеки страхового ринку України в умовах війни. *Молодий вчений*, (5 (117)), 2023, 169-173.

18. Солодовнік, О. О. Основні підходи до оцінювання економічної та фінансової безпеки: сутність і напрями вдосконалення. *Бізнес інформ*, (2), 2021, 6-12.

19. Яковець Т. А. Костишин Н. С. Оптимізація державних видатків в контексті забезпечення бюджетної безпеки України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2024. № 9. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-9-10321>
URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2024/9/10321>

20. Pavlov K., Pavlova O., Kryzhanivsky S., Savchuk, A. Financial security of Ukrainian enterprises : current status, main problems and ways to solve them. *SocioEconomic Problems and the State* (electronic journal). 2022. Vol. 26. No. 1. P. 3-11. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22pkvtst.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>

4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

7. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>

8. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: <https://ufin.com.ua/>

9. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua/>

10. Сайт Асоціації українських банків: URL: <https://aub.org.ua/>

11. Статистична служба Європейської комісії (Євростат): URL: www.europa.eu.int

12. Періодичні видання (журнали, тижневики):

Актуальні проблеми економіки: <http://eco-science.net/Arhive.htm>

Економіка України: <https://journals.ua/business/ekonomika-ukrainy> Економіка, фінанси, право: <http://efp.in.ua/uk>

Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: <http://zt.knteu.kiev.ua>

Науковий вісник Державної академії статистики, обліку і аудиту Фінанси України: <https://finukr.org.ua>

13. Сайти:

www.ft.com - Financial Times

www.businessweek.com - Business Week

www.economist.com - The Economist

www.europe.eu.int - Європейський союз

www.imf.org - Міжнародний валютний фонд

www.worldbank.org - Світовий банк

www.wto.org - Світова організація торгівлі

www.portal.euromonitor.com - Євромонітор

www.uncitral.org - Конференція ООН щодо права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ)

www.iccwbo.org - Міжнародна торговельна палата (МТП)